

Manipularea Pieței De Capital Realizata De Jurnalisti

Vorbim de a patra putere în stat. O putere care are cele mai largi posibilități, fatalmente, să manipuleze și să fie manipulată. Termenul de manipulare este frecvent folosit în relație cu mass media, în România cel puțin de la acel „**Une mensonge gros comme le siecle**” cum a fost denumită Revoluția română din Decembrie 1989. Când vine vorba de piața de capital, dispar figurile de stil, tonul devine serios, pentru că textul legal spune așa: dacă e intenție e infracțiune, dacă nu e intenție și e culpă e contravenție.

Diseminarea informațiilor de către jurnaliști (art. 1 alin.2 lit.c teza a II a din Directiva nr.6/2003)

Cadrul juridic aplicabil diseminării de informații de către jurnaliști

În esență, în cazul informațiilor difuzate de către jurnaliști, în exercitarea profesiei lor, trebuie conciliat principiul libertății de exprimare cu prohibiția din legislația specială a pieței de capital de a nu manipula piața prin difuzarea de informații false sau înșelătoare. Directiva Uniunii Europene privind abuzul de piață conține o excepție de la aplicarea normei incriminatoare referitoare la manipulare prin difuzarea de informații false, în mod neechivoc evidențiat în text:

„În cazul jurnaliștilor care acționează în cadrul exercițiului profesiei, acest tip de difuzare a informației trebuie evaluat, fără a aduce atingere articolului 11, ținându-se seama de reglementările care se aplică profesiei lor, cu condiția ca aceste persoane să nu obțină, în mod direct sau indirect, foloase sau beneficii ca urmare a difuzării informațiilor în cauză.”

Formularea prezentă în legea română prezintă, în opinia noastră, un oarecare grad de ambiguitate:

„Referitor la jurnaliști, în exercitarea profesiei lor, diseminarea informațiilor va fi luată în considerare ținându-se cont de regulile care reglementează activitatea acestora, excepție făcând persoanele care utilizează aceste informații în scopul obținerii, directe sau indirecte, de avantaje sau profituri.”

Trebuie precizat că în România nu există o încă lege a presei, după cum și legislația Uniunii Europene în materie este extrem de firavă.

În cadrul art. II-71 alin.2 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene se prevede principiul fundamental conform căruia *libertatea și pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate.*

Pe de altă parte, art. 10 alin.1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului consacră dreptul la libera exprimare, drept ce cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. În cadrul alin.2 al art. 10 este conținută conține teza potrivit

căreia exercitarea libertății comporta îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Filosofia legislației Uniunii Europene în acest domeniu este de a lăsa statelor membre și organismelor de organizare a profesiei de jurnalist libertatea de a stabili norme și autoreglementări care să prevină și să împiedice săvârșirea unor fapte circumscrie sferei abuzului de piață. Reglementarea din cadrul directivei abuzului de piață este preocupată, după cum am văzut, numai de situația în care un jurnalist obține un beneficiu direct sau indirect în urma diseminării unor informații false sau înșelătoare. De aceea, orice clauză de exonerare de răspundere cuprinsă în actele cu caracter normativ incidente profesiei de jurnalist nu își găsește aplicarea în situația în care jurnalistul care diseminează informațiile false sau înșelătoare obține în mod direct sau indirect beneficii de pe urma acestei activități.

Pe de altă parte, chiar și în ipoteza în care nu avem de-a face cu obținerea unui profit direct sau indirect de către un jurnalist, ca urmare a textelor sale ce conțin informații false sau înșelătoare difuzate către public, este necesar să se analizeze impactul produs de respectivele informații asupra prețului, cererii sau ofertei unor anumite instrumente financiare și să se stabilească răspunderea ce revine jurnalistului în cauză pentru denaturarea pieței. Aceste aspecte vor trebui stabilite în baza dispozițiilor legislației interne a fiecărui stat membru sau al normelor emise de organismele profesionale din domeniul jurnalismului.

Directiva Comisiei Europene nr.125/2003, *privind modalitățile de aplicare a Directivei 2003/6/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește prezentarea echitabilă a recomandărilor de investiții și menționarea conflictelor de interese*, stipulează aplicabilitatea textelor sale în privința jurnaliștilor, numai în ipoteza în care nu respectă o reglementare echivalentă adecvată în statele membre, inclusiv o autoreglementare echivalentă adecvată, cu condiția ca reglementarea să producă efecte similare celor din directivă.

Directiva nr.125/2003 a fost introdusă în legislația română prin Regulamentul CNVM nr.15/2006^[1], privind prezentarea recomandărilor pentru investiții în instrumente financiare.

În momentul de față, este reglementată la nivelul Uniunii Europene numai situația în care se realizează recomandări de investiții de către jurnaliști și nu și aspectele legate de manipularea pieței de către această categorie profesională prin difuzarea unor informații, de alt gen decât sus-menționatele recomandări, false sau înșelătoare.

Obligațiile ziariștilor de prevenire a faptelor de abuz de piață conform Directivei Comisiei Europene nr.125/2003 și ale Regulamentului CNVM nr.15/2006

În absența unor reglementări echivalente în legislațiile statelor membre sau în normele emise de organismele profesionale cu putere de autoreglementare, care să producă efecte similare, ziariștii care publică informații referitoare la piețele financiare sunt ținuți să respecte o serie de obligații, în conformitate cu dispozițiile Directivei Comisiei Europene.

Astfel, în privința *identității persoanelor care au elaborat recomandări de investiții* trebuie precizat cu claritate identitatea persoanei care răspunde de prezentarea acesteia, în special numele și funcția persoanei fizice care a elaborat recomandarea, precum și numele persoanei juridice responsabile de prezentarea acesteia.

Referitor la *prezentarea echitabilă a recomandărilor de investiții*, ziariștii care efectuează această activitate trebuie să se asigure că:

- (a) faptele sunt clar separate de interpretări, estimări, opinii și alte tipuri de informații non factuale;
- (b) toate sursele sunt fiabile sau, dacă nu este cazul, acest lucru este clar semnalat;
- (c) toate proiecțiile, previziunile și obiectivele de curs sunt clar indicate ca atare, iar principalele ipoteze reținute pentru stabilirea și utilizarea lor sunt menționate.

În domeniul *conflictelor de interese*, ziariștii sunt obligați să respecte toate obligațiile de notificare valabile pentru orice persoană care efectuează recomandări de investiții[2].

Regulamentul CNVM nr.15/2006 prezintă un conținut similar cu cel al directivei europene. În plus, există precizarea importantă potrivit căreia Comisia Națională a Valorilor Mobiliare este singurul organism îndreptățit să se pronunțe asupra echivalenței reglementărilor incidente profesiei de jurnalist, inclusiv a celor emise de organismele profesionale, precum și asupra „naturii similare a efectelor produse de acestea”. O asemenea prevedere ar putea fi considerată că respectă spiritul art. 7 alin.6 din Statutul CNVM, aprobat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.25/2002, aprobată prin Legea nr.514/2002, modificată și completată prin Legea nr.297/2004, conform căruia CNVM poate realiza, la cerere sau din oficiu, interpretarea oficială a tuturor normelor juridice emise de aceasta, aplicabile entităților reglementate și supravegheate. În această situație însă este vorba de interpretarea unor texte elaborate și adoptate de alte organisme, care nu au o legătură directă cu legislația aplicabilă pieței de capital. În perioada imediat următoare adoptării regulamentului CNVM în discuție, au existat reacții ale jurnaliștilor din domeniul pieței de capital împotriva arogării de către CNVM a unei asemenea prerogative de „a reglementa în domeniul presei” [3]. Trebuie spus însă că nu este posibil din punct de vedere legal să se atribuie în competență unei alte autorități sau entități chestiunea interpretării normelor incidente pieței de capital, întrucât trebuie avute în vedere și prevederile de ordin general ale art. 1 alin.3 din Legea nr.297/2004, care stipulează că CNVM este autoritatea competentă cu aplicarea legii pieței de capital. Or, aplicarea legii în cauză constă și în interpretarea și punerea în practică a normelor subsidiare, emise de alte autorități sau entități, dar care vizează aspecte ce decurg din prevederile legii organice sus-menționate. În același timp, art. 2 din Statutul CNVM,

stabilește o serie de obiective esențiale ale Comisiei printre care și promovarea încrederii în piețele reglementate și în investițiile în instrumente financiare; asigurarea protecției operatorilor și investitorilor împotriva practicilor neloiale, abuzive și frauduloase; promovarea funcționării corecte și transparente a piețelor reglementate; prevenirea manipulării pieței și a fraudei și asigurarea integrității piețelor reglementate; prevenirea afectării egalității de informare și tratament al investitorilor sau al intereselor acestora. Îndeplinirea tuturor acestor deziderate nu se poate realiza fără corelarea în mod eficace a tuturor reglementărilor incidente pieței de capital.

În același timp prin textul Regulamentului CNVM nr.15/2006, este instituită obligația pentru publicația, postul sau serviciul electronic care a găzduit o recomandare de investiții, efectuată de către un ziarist să difuzeze, la cererea CNVM, sancțiunea aplicată pentru nerespectarea reglementărilor privind recomandările de investiții.

Trebuie spus că aceste texte legale nu sunt aplicabile atunci când jurnalistul exprimă simple opinii cu privire la anumite aspecte, situații, evenimente sau fenomene, fără a se putea deduce, fie și indirect, că efectuează o recomandare de investiție.

Sfera de aplicare a normelor privind abuzul de piață săvârșit de către jurnaliști

. Noțiunea de jurnalist

O definiție a noțiunii de jurnalist nu există în prezent în legislația Uniunii Europene. Există o singură directivă în domeniul mass-mediei, care conține norme aplicabile audiovizualului, Directiva 89/552/CEE[4], modificată prin Directiva 97/36/CE[5] și prin Directiva 2007/65/CE[6].

În cadrul art.1 lit.d) se arată că prin „furnizor de servicii mass-media” se înțelege persoana fizică sau juridică având responsabilitate editorială pentru alegerea conținutului audiovizual al serviciului mass-media audiovizual și care stabilește modul de organizare a acestuia. În același timp, potrivit art. 1 lit.c) din directivă, prin „responsabilitate editorială” se înțelege exercitarea unui control efectiv asupra selecționării programelor și asupra organizării acestora fie într-o grilă cronologică, în cazul transmisiilor de televiziune, fie într-un catalog, în cazul serviciilor mass-media audiovizuale la cerere. Responsabilitatea editorială nu implică în mod necesar o răspundere juridică în conformitate cu dreptul național pentru conținutul serviciilor furnizate. Apreciem că aceste definiții pot fi aplicate *mutatis mutandi* și în domeniul presei scrise.

În cadrul normativ din România, noțiunea de jurnalist este definită în Codul deontologic al ziaristului adoptat de Clubul Român de Presă, la care face trimitere și art. 2 alin.2 lit.b) pct.2 din Regulamentul CNVM nr.15/2006.

Astfel, potrivit alin.3 din „Preambulul” Codului deontologic, *ziarist profesionist* este persoana care are drept ocupație principală și retribuită presa, posesoare a unei cărți de presă recunoscută de una din organizațiile profesionale, respectiv orice reporter, redactor, fotoreporter, grafician de presă, secretar de redacție, șef de secție sau departament, redactor șef sau adjunct, director de publicație, radio sau televiziune, cu o vechime minimă în presă de un an (perioada ce reprezintă stagiul în această activitate).

Activitățile jurnalistice vizate de normele legale privind abuzul de piață

Din punct de vedere al activităților cu caracter jurnalistic asupra cărora ar fi incidente dispozițiile legale privind abuzul de piață este de menționat că textul Directivei nr.125/2003 art.1 alin.4 pct.b) indică aplicabilitatea normelor privind recomandările de investiții și pentru informațiile care recomandă direct o decizie de investiții specifică referitoare la un instrument financiar, chiar dacă sunt prezentate de alte persoane decât analiștii independenți, societățile de investiții, instituțiile de credit sau persoanele ale căror activitate principală constă în prezentarea de recomandări.

Într-un mod mai explicit decât textul directivei europene, Regulamentul CNVM nr.15/2006, în cadrul art.2 alin.2 lit.b) pct.b) arată că noțiunea de *cercetare sau altă informație care recomandă sau sugerează o strategie de investiții*, vizată de textul reglementării CNVM, înseamnă o informație realizată de către un ziarist profesionist definit conform Codului deontologic al ziaristului adoptat de către Clubul Român de Presă și care recomandă în mod direct investirea într-un anumit instrument financiar.

[1] Aprobat prin Ordinul președintelui CNVM nr.81/06.10.2006, publicat în Monitorul Oficial nr. 943/22.11.2006

[2] Prezentate la pct.3.4.2 din cadrul Secțiunii a III a

[3] Nic Sarbu, , „See no evil, hear no evil, speak no evil”, „Investiții și profit”, nr.10 Noiembrie 2006, p.3

[4] Publicată în *OJ L 298 din 17.10.1989*

[5] Publicată în *OJ L 202 din 30.7.1997*

[6] Publicată în JOCE nr.L 332/18.12.2007